

УДК 316:37.013.42**І.І. ЗАГАРНИЦЬКА**

Інститут розвитку дитини НПУ імені М.П.Драгоманова, Київ

**СОЦІОЛОГІЧНІ ОРІЄНТИРИ ОСМИСЛЕННЯ ФЕНОМЕНУ
ДИТИНСТВА**

В статті аналізується різноманітність соціологічних підходів до розуміння феномена дитинства, обґрунтовується необхідність комплексного вивчення проблематики дитинства з врахуванням структурних змін соціуму.

Ключові слова: дитинство, соціум, соціологія дитинства

Вступ

Усвідомлення людством загрозливих наслідків власної життєдіяльності, невизначеності шляхів майбутнього розвитку та залежності якості змін у політиці, економіці, культурі від реалізації потенціалу кожного члена суспільства зробило людину стратегічним ресурсом прогресу будь-якої держави, спонукало до ґрунтового осмислення нового статусу особистості в оточуючому світі. Цілком закономірно серед найбільш цікавих для дослідників етапів людського життя центральне місце посіло дитинство як особливий період не лише у психофізичному, але й у соціальному становленні особистості, під час якого закладаються основні траєкторії її подальшого розвитку. Крім того, до причин такої активізації наукових пошуків можна віднести й динамічне загострення майже в усіх країнах пов'язаних з дитинством питань і те, що в сучасному суспільстві дитина та її повноцінний розвиток виявляються своєрідними «заручниками» об'єктивно існуючих соціальних умов. Адже лише в обмеженій кількості світових держав згадані умови можна визнати сприятливими, завдячуючи комплексному охопленню ними суспільної та державної турботи про дітей; законодавчих норм, що ефективно охороняють їх права та інтереси, забезпечують підтримку добробуту родини й дитини, гарантують високий рівень системи освіти та охорони здоров'я. В більшості ж випадків недосконалість даних умов яскраво демонструє проблеми економічного розвитку та розсіяність соціальної енергії, виступає найточнішим індикатором незрілості та духовних хвороб соціуму.

Обговорення проблеми

Саме така суперечлива взаємодія дитинства й суспільства та її вплив на перспективи державного поступу змушує нині соціологів підключитися до наукового осмислення проблематики дитинства та її місця у стрімких демографічних, економічних, політичних, технологічних, медичних, освітніх та інших процесах. Причому, в межах соціології розгляд дитинства як частини соціальної структури суспільства ґрунтується на аналізі цілої низки характерних елементів: еволюції способів виробництва, вікової та статевої стратифікації, найпоширеніших типів родин, системи міжособистісних стосунків, загальноновизнаних соціокультурних цінностей тощо.

Загалом з точки зору соціологічної науки, дитинство – це важливий і необхідний період розвитку особистості, оскільки, як підкреслює Н. Самойленко, воно виконує у соціальній системі низку незамінних функцій:

- 1) трансляційну, пов'язану з усвідомленням та опануванням дитиною досвіду, традицій і цінностей свого народу і держави;
- 2) світоглядно-інформаційну, яка реалізується у формуванні системи знань, що допомагають дитині вибудувати власний світогляд та визначити своє місце в соціумі;
- 3) аксіологічну, пов'язану зі сприйняттям та критичною оцінкою різноманітних явищ і процесів, цінностей і норм поведінки в соціумі;
- 4) нормативно-регулятивну, яка сприяє становленню і регулюванню стосунків дитини із соціальним оточенням;
- 5) відтворення, яка проявляється в збереженні від покоління до покоління усталеної системи суспільних відносин;
- 6) дескриптивну, зорієнтовану на дослідження соціальних реалій та виступаючу підґрунтям формування об'єктивної діяльності дітей;
- 7) життєво-орієнтаційну (прагматичну), що проявляється в прикладному характері соціологічних знань, формуванні життєвої компетенції людини для вирішення особистих життєвих проблем буденності;
- 8) соціально-технологічну, пов'язану з впровадженням інноваційних соціальних технологій, спрямованих на вдосконалення окремих соціальних процесів та оптимізацію соціальних взаємодій;
- 9) прогностичну, що допомагає науковому прогнозуванню та оцінюванню майбутніх тенденцій у розвитку дитячої соціально-демографічної групи [11].

Враховуючи зазначені функції дитинства, соціологія в даному контексті покликана дослідити наступні проблеми: соціальну специфіку дитинства; загальні характеристики дітей як соціально-демографічної групи; особливості різних вікових груп дітей; особливості різних етапів соціалізації та виховання; вплив первинних і вторинних агентів соціалізації на різних вікових етапах; процес формування та динаміку розвитку дитячих ціннісних орієнтацій; дитячу субкультуру; девіантну поведінку та її різновиди; характерні особливості взаємодії поколінь у сучасних умовах.

У соціологічній перспективі вивчення феномену дитинства можна також виокремити два відносно самостійні напрямки його аналізу. До першого – еволюціоністського – належать роботи, в яких дитинство представлено як певна культурно-історична цінність. Так, у роботах Ф. Арієса, Ф. Боаса, М. Мід, Б. Малиновського, Л. Демоза, Є. Еріксона та інших простежується еволюція змісту дитинства, осмислюються особливості історичної зміни даного феномену в поступі цивілізації. Акцент на соціокультурне значення дитинства для розвитку людства зроблено в роботах таких закордонних вчених, як: П. Брюхнер, М. Віннс, Х. Попітц, Н. Постман, Д. Ріхтер, Х. Хенгст, Х. Цахер; а також у дослідженнях представників пострадянського простору: І. Бестужева-Лади, С. Іконнікової, М. Кагана, Л. Кураєвої, Е. Куруленко, Д. Фельдштейна, С. Щеглової. Другий

Соціологічні орієнтири осмислення феномену дитинства

напряму вивчення дитинства - функціоналістичний, в якому воно аналізується як частина соціальної структури суспільства, представлений працями дослідників, серед яких: Е. Болдінг, Дж. Гарбаріно, К. Девис, Дж. Квортруп, С. Фріс. Частково цього аспекту торкаються у своїх монографіях Ш. Айзенштадт і Т. Парсонс. У пострадянській соціології дитинство як соціальний феномен аналізується в роботах І. Кона, Є. Омельченка, М. Осоріної, В. Ярської та інших.

Особливий інтерес в даному контексті представляють концепції еволюції дитинства Л. Демоза, М. Мід і Б. Малиновського, Є. Куруленко, роботи яких належать до першого з напрямів. Американський психоаналітик, соціолог та історик Л. Демоз, аналізуючи закономірності розвитку дитинства, вказує на поступове збільшення ступеня його незалежності від дорослого світу внаслідок змін характеру стосунків між батьками і дітьми. Виходячи з характерних особливостей різних стилів виховання і форм взаємин між батьками і дітьми, вчений пропонує власну періодизацію історії людства [1]. В роботах М. Мід [7] та Б. Малиновського [6] підкреслюється особливе значення соціокультурних факторів у процесі дорослішання людини. М. Мід доводить, що в будь-якому суспільстві дитині від народження притаманні певні універсальні біологічні передумови: безпорадність, залежність від дорослих, особливості статі, темпераменту тощо. І джерелом майбутнього виникнення конкретних відмінностей є те, що кожна культура використовує зазначені «передумови» по-своєму. Концепція М. Мід ґрунтується на виділенні трьох форм культури, в основі яких лежить характер стосунків між поколіннями і темп суспільного розвитку. Серед згаданих форм: постфігуративна культура, в якій діти вчаться головним чином у своїх предків; кофігуративна, в якій і діти, і дорослі вчаться, насамперед, у рівних, однолітків; префігуративна, в якій дорослі вчаться також у своїх дітей [7].

Незважаючи на вагомість концепції М. Мід, основним її недоліком, на думку Є. Молевича, є розгляд «конфлікту поколінь» як фактора, що заперечує їх наступність [8]. Дослідник обґрунтовує, що поза наступністю поколінь життя суспільства неможливе, оскільки іншої форми соціалізації молодих, крім поколінної, воно не знає. Тому «конфлікт поколінь» слід розуміти не як їх конфронтацію, а як екстремальну форму цієї наступності [8, 37].

Е. Куруленко розглядає еволюцію дитинства в аспекті співвідношення репродуктивних і креативних механізмів соціалізації в соціокультурному контексті [4]. Дослідниця підкреслює, що еволюція змісту й методів соціалізації дітей нерозривно пов'язана зі зміною соціально-економічної структури й форм суспільної діяльності людей. Саме тому внаслідок ускладнення та збагачення культури збільшується обсяг переданих з покоління в покоління знань, умінь і навичок, а самі форми їх передачі диференціюються та спеціалізуються [4, 53-54]. Автор окреслює в сучасному просторі дитинства три головні макросоціальні тенденції, які забезпечують передумови для формування більш складної, творчої

особистості. Серед них:

1. збільшення кількості соціальних інститутів і зміна значимості конкретних актів соціалізації;
2. підвищення активності, вибіркості, суб'єктивності, креативності самої дитини;
3. ускладнення й зміна цілей і методів соціалізації, що суттєво змінює структуру, функції та потенційний ефект соціалізації [4, 54].

Виділення в еволюції дитинства трьох форм наслідування: копіювання, імітації та моделювання, - дозволяє Е. Куруленко зробити висновок, що нині саме творчість, а не будь-яке копіювання виступає неодмінним атрибутом адаптації підростаючого покоління до постійної і динамічної зміни соціокультурних умов життя [5, 19].

Аналіз даних концепцій еволюції дитинства демонструє чітку тенденцію до зростання автономії простору дитинства від дорослого світу на рівні філогенезу, вказує на поширення ступеня його незалежності, визнання за ним позиції рівноцінного суб'єкта суспільних відносин, на який не менше ніж на доросле співтовариство, впливають усі зміни оточуючої дійсності.

Особливе місце в низці еволюціоністських теорій посідають концепції трансформації дитинства в сучасному суспільстві. Зокрема, С. Щеглова, аналізуючи методики вивчення дитинства, пропонує наступну типологію концепцій, відображаючих зміни змісту дитинства на межі ХХ –ХХІ ст.ст.:

- концепція кризи дитинства (розроблена Б. Ельконіним, В. Слободчиковим і доповнена Ю. Овіною). Автори даного підходу обґрунтували ідею про сучасну кризу дитинства як особливого критичного періоду в історичному розвитку дитинства, коли розходяться нерозривні у попередні епохи процеси дорослішання й освоєння культури;
- концепція індивідуалізації та дестандартизації дитячої біографії (розроблена німецьким дослідником П. Брюхнером), в якій осмислюється зсув раніше єдиних біографічних пунктів;
- концепція емансипації дитинства (розроблена вченими У. Беком і Х. Попитцом), в якій увага акцентується на набутті сучасною дитиною все більш значущого місця в родині, навчальних закладах і взагалі у суспільстві. В якості прикладу дослідники використовують тенденцію динамічного розвитку ідей щодо підтримки й захисту прав дітей;
- концепція розриву між раннім і пізнім дитинством (одним з перших її обґрунтував Л. Розенмайер), в якій осмислюється поступове поглиблення розриву між раннім дитинством, ще зберігаючим свою сутність, і підлітковим періодом, який повністю зазнав індивідуалізації;
- концепція зникнення дитинства (обґрунтували Н. Постман, Х. Хенгст, М. Віннс та інші), яка спирається на факти зростання поінформованості дітей з питань сексу, смерті, хвороб, грошей тощо. Для підтвердження даної ідеї її прихильники звертаються до об'єктивних демографічних тенденцій розвитку дитинства в розвинених країнах, таких як, зниження народжуваності, зменшення числа дітей у розрахунках на одну

родину тощо;

- концепція «злиття дитинства й дорослого світу» (її автор, німецький професор Д. Ріхтер), де наголошується, що сьогодні слід говорити не про зникнення дитинства, а про тенденцію стирання кордонів між дитинством і дорослістю. Прояви цієї тенденції помітні у динамічно зростаючій подібності дітей і дорослих відносно одягу, моди тощо [12].

На відміну від еволюціоністських теорій функціоналістичні обґрунтовують відносну соціальну та економічну незначущість дитинства в порівнянні зі зрілістю. Один з ідеологів даного напрямку К. Девіс зазначає, що найважливіші функції для суспільства особистість виконує саме в дорослому, а не в дитячому віці. Таким чином ставлення суспільства до дитини можна вважати підготовчим, а його оцінки визнати, скоріше, потенційними. Виходячи з такого розуміння дитинства, будь-яке навчання, в якому потреби дітей є пріоритетними у порівнянні з потребами суспільства, дослідник називає соціологічною аномалією [14, 217]. Підтвердженням даної точки зору є те, що дітей в системі суспільних відносин виокремлюють у відповідну соціальну групу лише на формальному рівні, зважаючи на їх повну залежність від дорослих. За дітьми визнається лише один, провідний, вид діяльності – гра.

Як «життя в іншому світі» розуміє дитинство і Дж. Гарбаріно, підкреслюючи, що в сучасну епоху бути дитиною, значить бути захищеним від економічного, політичного та сексуального впливів; дитинство – це період, коли перевагу повинні мати особисті інтереси, а інтереси суспільні зводяться до мінімуму» [16, 120]. Як бачимо, основною відмінністю підходів К. Девіса і Дж. Гарбаріно до визначення дитинства є їх розуміння пріоритету: К. Девіс віддає першість потребам суспільства, Дж. Гарбаріно, натомість, обґрунтовує перевагу дитячих потреб. Однак, цих дослідників поєднує визнання дітей об'єктом суспільного впливу та необхідності їх цілеспрямованої підготовки до повноцінної діяльності в межах суспільної системи. Як зазначає К. Девіс, дитинство - перехідний період, мета якого – об'єднання дитини із суспільством. Підготовчим етапом до повноцінного дорослого життя дитинство вважають Т. Парсонс [17] та Ш. Айзенштадт [15]. Розглядаючи підростаюче покоління як об'єкт соціалізації, дані вчені називають його проблеми (прояви невдоволення, соціального протесту тощо) формами девіантної поведінки, що відхиляється від норми. Ш. Айзенштадт підкреслює, що всі діти повинні бути соціалізовані перш, ніж вони мали б досягнути статусу дорослого, - їм належить зазнати виховного впливу морального коду суспільства та загальноприйнятих правил життєдіяльності. У молодого покоління слід сформувати багаж знань і навичок, необхідний йому для здійснення дорослих ролей. Виокремлюючи такі завдання, дослідник наголошує, що у примітивних суспільствах цінності, які передаються дітям у родині, практично ідентичні цінностям, що будуть організовувати їхнє доросле життя. Відповідно, зміна статусу від дитини до дорослого – не дуже проблематичний процес. У сучасних індустріальних суспільствах, навпаки, існує чіткий структурний розрив між

Загарницька І.І., 2011

родиною, в якій зростає дитина, та економічною і соціальною системою, в якій вона згодом посяде певне місце. Отже, в даному випадку зміна статусу від дитини до дорослого набуває зовсім інших рис і є довгим періодом переходу.

Як зазначає С. Фріс, при ускладненні суспільства родина зберігає за собою емоційну та сексуальну функції, тож новим соціальним інститутам доводиться підтримувати всі інші аспекти соціалізації й забезпечувати якісну підготовку дітей до включення їх у широку соціальну систему. А оскільки всьому підростаючому поколінню належить бути соціалізованим, це покладає на відповідні соціальні інститути особливу відповідальність [9, 174-175]. Е. Болдінг у своїй концепції також характеризує дитинство в руслі функціоналізму, зазначаючи, що по відношенню один до одного дітей і дорослих можна розглядати як окремі класи [13, 63]. Цей погляд на дитинство є дуже поширеним, свідченням чого можна вважати його реалізацію в законодавстві, де відносно соціальної групи дітей вживається термін «неповнолітня група». При цьому даний статус неповнолітніх, з одного боку, є певною перевагою, тому що гарантує увагу оточення та особливе «оберігаюче» ставлення суспільства. Але з іншого боку, цей же статус символізує і закритість дорослого світу для дітей.

Ще один представник функціоналістичного напряму дослідження дитинства, І. Кон, пропонує власний варіант окреслення парадигм вивчення цього феномену. У першій з них дитинство розглядається як особливе «плем'я» (tribal group), якому притаманні неповторні культура, мова, ігрові традиції тощо. Підґрунтям даного підходу виступає антропологія. При цьому слово «плем'я» використовується у ньому з метою підкреслення можливості дитячої культури бути безписемною та містити у собі багато незрозумілих дорослим, однак досить суттєвих архаїчних елементів. За другою парадигмою діти як соціальна меншість є групою, аналогічною гендерним, расовим, соціально-економічним та етнічним меншостям. Таке розуміння дитинства робить його дослідників надзвичайно сприйнятливими до питань соціальної нерівності, відносин влади та дискримінації. Третя парадигма окреслює соціальний простор дитинства як визнаний компонент усіх соціальних структур, дозволяє простежити, де, як і в якому саме статусі діти задіяні в суспільному житті, та як це позначається на періодизації життєвого шляху особистості. І, нарешті, джерелом четвертої парадигми є розмаїття дискурсів, які формують і видозмінюють ідею дитини й дитинства. Вона робить можливим осмислення, підкреслення або, навпаки, ігнорування властивостей дітей, їх впливу на психологію дітей та взаємини з дорослими.

Безперечно, жодна з наведених парадигм не є самодостатньою, а просто відображає різні підходи до розуміння досліджуваного феномену. Разом з тим їх аналіз дозволяє виділення загальних рис сучасної соціологічної теорії дитинства. Серед них, зокрема: розуміння дитини як соціального суб'єкта та розуміння множинності характеристик дитинства. Деякі соціологи дитинства крім зазначених двох напрямків дослідження Соціологічні орієнтири осмислення феномену дитинства

дитинства виокремлюють ще третій, за яким даний феномен трактується в руслі конструктивізму. В даному контексті основою розгляду дитинства виступають дитячі практики, за допомогою яких, на погляд прихильників даного напрямку, конструюється сам простір дитинства. На такому підґрунті феномен дитинства представляється особливою закритою системою - «субкультурою». Елементи зазначеного розуміння культури дитинства зустрічаємо в роботах згаданих вище дослідників: С. Іконнікової, І. Кона, М. Осоріної та інших. Так І. Кон, аналізуючи у своїх роботах культуру дитинства, звертає увагу на притаманні їй власну мову, структуру, функції, традиції тощо. Це дає підстави досліднику визнати її автономною соціокультурною реальністю, своєрідною субкультурою. У даній культурі дослідник виділяє три головні підсистеми: дитячу гру; дитячий фольклор і взагалі художню творчість; спілкування й комунікативну поведінку дітей [3, 43]. С. Іконнікова, говорячи про «субкультуру дитинства», обґрунтовує ідею самоцінності дитинства, його «внутрішньої насиченості переживаннями, емоційними стосунками, непомітними для дорослого світу і такими, що не завжди усвідомлюються самою людиною» [2, 14].

М. Осоріна, виокремлюючи фактори, що обумовлюють процес формування в дитини певного світосприймання, вказує на особливу вагомість і значимість серед них дитячої субкультури. До цих факторів належать:

- вплив «дорослої культури», активними провідниками якої є спочатку батьки, а потім й інші вихователі;
- особистісні зусилля самої дитини, що проявляються в різних видах її інтелектуально-творчої діяльності;
- вплив дитячої субкультури, традиції якої передаються від покоління до покоління дітей і є надзвичайно значущими в розумінні дітьми навколишнього світу [10, 12].

Зауважимо, що у межах останніх двох підходів дитинство навряд чи можна представити цілісно, у нерозривному поєднанні притаманних йому особливостей. Як на нашу думку, в обох воно, наприклад, опиняється поза системою суспільних відносин. Так, в одному випадку, розуміння дитинства як закритої системи - «субкультури» (особливої групи в соціальній структурі суспільства зі своїми неповторними інтересами та потребами) виводить його з дорослого світу. В іншому випадку статус неповнолітньої групи окрім переваг приховує і недоліки, зокрема, вказує на існування домінуючої групи з вищим соціальним статусом і більшими привілеями. Суперечливість згаданих підходів змушує замислитись щодо характеру участі дітей у повноцінному житті соціуму, відшукати межу між їх захистом від суспільства та виключенням з нього. Разом з тим слід усвідомити і деяку обмеженість подібного аналізу внаслідок його проведення лише представниками домінуючої групи – дорослими, що викликає, принаймні два запитання. По-перше, чи беруть дорослі до уваги інтереси самих дітей, коли окреслюють основні напрями їх розвитку та визначають органи, задіяні

у розбудові дитинства. І, по-друге, чи завжди дорослі представляють інтереси дітей, коли говорять від їхнього імені. Безперечно, розв'язання поставлених питань має ґрунтуватися на аналізі низки моментів, зокрема: наявних соціально-економічних умов життєдіяльності суспільства, змін соціальної структури та диференціації стилів життєдіяльності різних соціальних груп тощо.

Висновки

Підсумовуючи сказане вище, зауважимо, що жоден з окреслених підходів не може бути визнаний досконалим і досить часто демонструє певну однобічність у розумінні сутності феномену дитинства. Разом з тим сучасна актуалізація останнього вимагає комплексного підходу до осмислення проблематики дитинства, покликаною забезпечити цілісне вивчення даного феномену, обґрунтування його характерних особливостей в умовах структурних змін соціуму, спрямувати науковий пошук на виявлення дієвих, якісно нових механізмів формування у дітей актуальних моделей поведінки та соціально-значущих рис у сучасних реаліях. Адже саме на підґрунті їх осмислення і повинні окреслюватись тенденції розвитку дітей як особливого «самоцінного» елементу суспільства й, відповідно, і прогнозуватись можливі цивілізаційні зміни змісту дитинства. З огляду на те, що Україна нині переживає непрості часи економічні та суспільні перетворення, потреба конкретизації зазначених тенденцій набуває надзвичайної актуальності, маючи вирішальне значення не лише для визначення сутності сучасного дитинства, а й для пошуку оптимальних шляхів розбудови держави.

Перспективи подальших наукових досліджень – вивчення проблем дитинства в умовах сучасного соціуму.

Список використаної літератури

1. Демоз Л. Психоистория (Эволюция детства) / Л. Демоз. – Ростов -на -Дону, 2000. – 510 с.
2. Иконникова С.Н. Защитный пояс культуры и стратегия отношения к детству / С.Н. Иконникова // Дети и старики как группы риска: миссия социальной работы в обществе переходного типа. Сборник статей и материалов международной конференции (15-17 мая 2000). – Самара, 2001. - С. 12-15
3. Кон И.С. Ребенок и общество: историко-этнографическая перспектива / И.С.Кон. – М.: Наука, 1988. – 271 с.
4. Куруленко Э.А. Историческая эволюция детства. Социокультурный аспект // Вестник СамГУ. – Самара: СамГУ, 1998. – №1. – С. 51-57.
5. Куруленко Э.А. Творчество в пространстве культуры детства / Э. Куруленко // Дети и старики как группы риска: миссия социальной работы в обществе переходного типа. Сборник статей и материалов международной конференции (15-17 мая 2000). - Самара. 2001. - С.17-21
6. Малиновский Б. Магия, наука и религия: Пер.с англ. / Б.Малиновский. – М.: Рефл-бук, 1998. - 288 с.
7. Мид М. Культура и мир детства: Избр. произведения. / М. Мид. – М. : Наука, 1988. – 429 с.
8. Молевич Е.Ф. Общая социология. Раздел III. Социальная структура общества / Е. Молевич. - Самара: СамГУ, 1997. – 328 с.
9. Омельченко Е.Л. Молодежные культуры и субкультуры /Е.Л.Омельченко. - М.:

ИС РАН. 2000. – 264 с.

10. Осорина М.В. Секретный мир детей в пространстве мира взрослых / М.В.Осорина. – СПб.: Питер, 2000. – 278 с.

11. Самойленко Н.В. Соціологія дитинства як об'єкт соціологічних досліджень/ Н.В. Самойленко. – Режим доступу: <http://www.uisr.org.ua/img/upload/files/uisr/1.2009/Pages%20from%2059-66.pdf>

12. Щеглова С.Н. Как изучать детство? Социологические методы исследования современных детей и современного детства. – М. : ТО ЮНПРЕСС, 2000. – 164 с.

13. Boulding E. Children's Rights and the Wheel of Life / E.Boulding. – New Jersey: Transaction Book, 1979. – 126 p.

14. Davis K. The Child and Social Structure / K.Davis // Journal of Educational Sociology. – Vol.14. – P. 211-218.

15. Eisenstadt S. From Generation to Generation / S.Eisenstadt. – N.Y.: Glencoe, 1956 -

16. Garbarino J. Can American Families Afford the Luxury of Children? / Child Welfare. – Vol.65. – No.2. – P. 119-125.

17. Parsons T. Youth in the Context of American Society / Daedalus. 1962. – Vol.91. - P. 97-123

И.И.ЗАГАРНИЦКАЯ

Институт развития человека НПУ имени М.П.Драгоманова, Киев

СОЦИОЛОГИЧЕСКИЕ ОРИЕНТИРЫ ОСМЫСЛЕНИЯ ФЕНОМЕНА ДЕТСТВА

В статье анализируется разнообразие социологических подходов к пониманию феномена детства, обосновывается необходимость комплексного изучения проблематики детства с учетом современных структурных изменений социума.

Ключевые слова: детство, социум, социология детства

I.ZAGARNYTSKA

Institute of development of child NPU the name of M.P.Dragomanova, Kiev

SOCIOLOGICAL REFERENCE POINTS OF COMPREHENSION THE PHENOMENON OF CHILDHOOD

The article analyses a variety of sociological approaches for understanding the phenomenon of childhood. The necessity of a complex research of childhood problems including structural changes in society is substantiated.

Key words: childhood, society, sociology of childhood.

Стаття надійшла 25.10.11р.